

OLAYLAR VE GÖRÜŞLER

Ortadoğu, Demokrasi ve Türkiye

Genel seçim demokrasinin önemli bir unsurudur. Ama tek başına demokrasinin gerçekleşmesini sağlamaz. Din kuralları ile evrensel demokrasinin kuralları birbiriyle çelişir. Birinin referansı kutsal kitap, ötekini ise eleştirel akıldır. Ekonomideki “Kötü para iyi parayı kovar” kuramı gibi din kurallarının egemen olduğu yerde laiklik ilkesi kovulur. Laiklik ilkesinin olmadığı sistem ise demokrasi değildir.

ALEV COŞKUN

Ortadoğu’da demokrasi çok zor. Evet genel seçim olabilir ama evrensel demokrasiyi gerçekleştirmek bugünkü koşullarda olanaksızdır...

Çünkü evrensel demokrasinin birinci unsuru genel seçimse, ikinci unsuru da laiklik ve hukukun üstünlüğü ilkesidir.

Bugün, Ortadoğu’da karmaşa egemen. Tunus’ta siyasi bölünmeler, Suriye’de ayaklanma, Mısır’da neredeyse iç savaş geliyor. Lübnan ve Ürdün de karışık. Suudi Arabistan Vahabi mezhebine dayalı otoriter krallık sürüyor. Körfez emirlikleri de onu izliyor.

Arap Baharı adı verilen kitlesel eylemler başlayınca bütün dünyada öylesine bir algı yaratıldı ki, genel seçimler yapılacak ve hemen Arap dünyasına “demokrasi gelecek”, demokratik kurumlar tıklar-tıklar işleyecek...

Oysa Arap Baharı adı verilen kitlesel eylemleri dini örgütler, özellikle Müslüman Kardeşler (MK - İhvan) yürütüyordu.

Mısır’da MK, Lübnan’da Hizbullah, Filistin’de Hamas, Irak’ta El Kaide, Afganistan’da Taliban etkindir.

Bu örgütler şeriatı temel alan, yaşamın şeriat kurallarına göre yeniden düzenlenmesini amaçlayan mezhep ve din esasına dayalı örgütlerdir. Ortadoğu’da seçimler, bu köktenci örgütleri iktidara taşımaktan başka bir olanak yaratmaz. Bu İslami örgütler de iktidara gelir gel-

Evet genel seçim yapılır ama ortaya çıkan modelin adı “demokrasi” olmaz. İran’da da genel seçim var ama evrensel demokrasiden söz edilebilir mi?

Demokrasi - seçim

Demokrasinin bir ülkede yeşermesi ve yerleşmesi için o ülkenin toplumsal tabanında eğitim, kültür ve hukuka dayalı ciddi bir altyapısının oluşması gerekir.

Demokrasilerde temel esaslar laiklik, hukukun üstünlüğü, çoğulculuk, temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması, halkın katılımcılığı ilkelidir. Kuvvetler ayrılığı ve kuvvetlerin birbiri denetlemesi ile hukukun üstünlüğü kurallarının tartışmasız kabul edilmesi ve uygulanması gerekir.

Oysa Arap Baharı’na öncülük eden dinci örgütlerin, demokrasinin bu evrensel kurallarına ve özellikle laiklik ilkesine sadık kalmak gibi bir dertleri yoktur. Onlara göre demokrasi, dinsel doku ve yapıların yaratılması ve güçlendirilmesi için kullanılması gereken bir araçtır.

Din kuralları ile evrensel demokrasinin kuralları birbiriyle çelişir. Birinin referansı kutsal kitap, ötekini ise eleştirel akıldır.

Ekonomideki “Kötü para iyi parayı kovar” kuramı gibi din kurallarının egemen olduğu yerde laiklik ilkesi kovulur. Laiklik ilkesinin olmadığı sistem

tedir.” (Laisizm, 1991)

İşte bu nedenle İslam coğrafyasında egemen olan köktendinci örgütler, tüzüklerinde laiklik ilkesini dışlamışlardır.

Din savaşları

Avrupa’da yüzyıllar süren din savaşları oldu. Kilisenin etkilerinin toplumsal düzenden arındırılması yüzyıllar sürdü. Kiliseden bağımsız bir devlet anlayışını ortaya koyan laiklik ilkesi; ancak Rönesans ve Reform’a dayalı Aydınlanma devrimleri sonunda 1789’da Büyük Fransız İhtilali ile hayata geçme olanağını yakaladı.

Ortadoğu’da demokrasi olabilmesi için, öncelikle toplumların Aydınlanma devriminin temel aşamalarından geçmesi ve laik toplum düzeninin temel hukuk ilkelininin kabul görmesi gerekir.

Türkiye’nin konumu

Bugünkü koşullarda, Ortadoğu coğrafyasındaki demokrasi pratiğine baktığımızda; “İslam ve demokrasi” kavramları ve sentezi olarak belirlenebilecek en önemli deneyim, Türkiye’dir.

Kuşkusuz Türkiye’nin bu demokratik görünümü, henüz “mükemmel” (yeterli) değildir. Bitmiş, tamamlanmış da değildir. Hatta son on yıldır, geriye dönüşü için büyük çabalar da vardır.

Türkiye’nin bu görece demokratik üstünlüğü nereden geliyor?

Birincisi, Türkiye’nin yadsınamayacak 200 yıllık özgürlükler tarihi vardır. Bu konu, **Özgürlükler Tarihimiz ve Devrimin İlk Karşıtları** kitabımda özetlenmiştir.

İkincisi, Cumhuriyet dönemi ve Atatürk Aydınlanma Devrimi kazanımlarıdır.

1923-1939 yıllarını kapsayan bu kısa dönemde, büyük devrimler yapıldı. Devlet, saltanattan arındırıldı, laik esaslara dayalı cumhuriyet kabul edildi. Halife-

le mektepleri ve medreseler kaldırılıp “Eğitim Birliği” Yasası kabul edilerek eğitimin laikleşmesi sağlandı.

Böylece İlhan Selçuk’un dediği gibi “akıl inançtan, bilimin dinden bağımsızlaşması” sağlandı.

Bu nedenle Fransız yazar L. Genti-zon, “Türkiye’de 1922 ile 1928 arasında olup bitenlerin dünyada bir benzeri yoktur” der.

Georges Duhamel ise Atatürk’ün başardığı işin Ortadoğu’da olması nedeniyle “... İngiltere’de, Fransa’da ve ya Rusya’da gerçekleştirilen değişikliklerden daha derin ve hayret verici olduğunu” belirtir.

Dünyanın en önemli siyaset bilimcilerinden Duverger, “Kemalist devrim özü bakımından pragmatiktir. Ödevi, Ortadoğu uluslarının modernleşmesini önleyen başlıca engele yani İslamiyete karşı mücadele ederek Türkiye’yi Batılılaştırmak olmuştur” der. (Siyasi Partiler, s. 359)

Yine Fransız tarihçi Madran “...Atatürk siyasal planda cumhuriyetçi, parlamenter bir sistem yaratmıştır. Bunun başlangıçta biraz otoriter olması, koşulların kaçınılmaz kıldığı bir durumdur” der. (Ö. Ozankaya, Dünya Düşünürleri Gözüyle Atatürk ve Cumhuriyet, s. 168)

Ünlü tarihçi Bernard Lewis’e göre “Tarih boyunca hiçbir Arap ülkesi model olabilecek bir devlet sistemi yaratamamıştır. Atatürk’ün ... demokratik cumhuriyet modeli, Ortadoğu’dan Orta Asya’ya kadar pek çok ülke için örnek oluşturmaktadır.”

TV’lerde ve yandaş basında köşeleri tutmuş ama yüzeysel bilgilere sahip kimi yorumcular ne kadar “vesayetçi yönetim” diye gevezelik yapıp dursalar da yukarıda özetlediğimiz o Aydınlanma dönemi olmasaydı, bugün Ortadoğu’da